

MUZEJSKI VJESNIK 5

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci, Trakošćan,
Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Marina Šimek (glavni i odgovorni urednik), Darko Sačić, Miroslav
Klemm, Dragutin Feletar, Marijan Špoljar, Branimir Šimek
(tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Gradski muzej Varaždin

ZA NAKLADNIKA

Jasna Tomičić

TISAK

NIŠRO Varaždin, naklada 800 komada

BROJ 5 — VELJAČA 1982.

GOD. V.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Marijan Špoljar: Muzej i škola 3
— Antun Kozina: Etnografsko blago u osnovnim školama
krapinskog kraja i njegova zaštita 6

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Nekoliko arheoloških bilježaka iz sjeverozapadne Hrvatske 11
— Zoran Homen: Novi kasnobrončanodobni lokalitet u Križevcima 18
— Marina Šimek: Nekoliko nalaza iz halštatske zemunice u Sigecu 25
— Josip Vidović: Arheološko istraživanje starijeg željeznog doba u Međimurju 34
— Željko Tomičić: Arheološka istraživanja antičke nekropole kod sela Trnovčaka u Međimurju 41
— Željko Tomičić: Rezultati arheoloških terenskih rekognosciranja Međimurja u 1981. godini (antika i srednji vijek) 48
— Tomislav Đurić: Stanje srednjovjekovnih gradina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (II) 55
— Antun Kozina: Numizmatički nalaz iz ruševina Trikraljske kapele na Tkalcima — Krapina 61
— Ljubica Ramušćak: Ansambl ruralne arhitekture u Selnici 63
— Libuše Kašpar: Neki etnološki izvori iz dnevnika Ivana Kukuljevića 67
— Vladimir Kidišević: Konzervacija slika iz fundusa varaždinskog muzeja 71

LIČNOSTI

- Antica Bregović: Franjo Košćec — osnivač Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin 77
— Marijan Špoljar: In memoriam Stjepan Kukec 80
— Zorko Marković: In memoriam Dr. Stojan Dimitrijević 81
— Tomislav Đurić: Umjesto »In memoriam« Dasenu Vrsaloviću 83
— Marina Šimek: Sjećanje — Dragutin Galina 85

VIJESTI

- Željko Tomičić: Novosti u antičkoj zbirci Arheološkog odjela Muzeja Međimurja Čakovec 89
- Damir Brzović — Branko Begović: Novootkriveni srednjovjekovni lokalitet kod Otrovanca 91
- Jasna Tomičić: Galerija slika Varaždin otvorena po treći put 93
- Miroslav Klemm: Izložba »Osam stoljeća Varaždina« u Gradskom muzeju Varaždin 96
- Franjo Horvatić: Zbirka NOB-a u Velikom Pogancu 97
- Dragutin Feletar: Informacija o nekim knjigama izdanim u Podravini 1981. 99
- Marijan Špoljar: U povodu savjetovanja »Suvremenost kao muzeološka tema za budućnost« 101
- Zorko Marković: Uz simpozij o Vojnoj krajini i njezinom sjedinjenju s građanskom Hrvatskom 102
- Libuše Kašpar: Savjetovanje etnologa u Ormožu 104
- Libuše Kašpar: XVII savjetovanje etnologa u Neumu 105

AKCIJE

- pripremili Miroslav Klemm i Marina Šimek 109

NEKOLIKO ARHEOLOŠKIH BILJEŽAKA IZ SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Muzej grada Koprivnice proveo je god. 1981. pokusna ili sustavna iskapanja na nekoliko lokaliteta (Gola, Seče, Piškornica, Vojnik I, Farkašić P, Draganovec), no predizveštaji će biti objavljeni na drugome mjestu. Neki od novijih nalaza ili lokaliteta također će biti publicirani na drugim mjestima, te ih ovdje nećemo spominjati: prije svega tu mislimo na nalaze sa šljunkara u okolici Koprivnice, s kojih smo dobili nekoliko vrijednih primjeraka oružja i drugih predmeta.¹

A. NOVOOTKRIVENI LOKALITETI U PODRAVINI

1. Virje—Mačkovica

Lokalitet se nalazi sjeveroistočno od Virja, uz cestu koja uz »Voćeprodukt« vodi prema Molvama. Uočljiva su tri vrlo niska pjeskovita brežuljka. Na topografskoj karti taj teren označen je kao Volarski brijeđ (nadmorska visina 125 m), no ovdje zadržavamo narodni naziv. Nalazište smo otkrili 1981. godine, kada smo prikupili veću količinu keramike.

Dio nalaza pripada starijemu željeznom dobu: to su ulomci lonaca i amfora sa zaravnjenim obodom i plastičnim rebrima, te širim drškama-aplikacijama, izvijeni obodi, pojedini »plastični lanci«, vjerojatno ulomci plitkih tava drške četvrtastog presjeka, crvene zdjele s uvučenim obodom (T.1/1), crni lonci s malim šiljatim aplikacijama (T.1/2), posude s bubuljičastim aplikacijama (T.1/3).

Jedan dio nalaza pripada razdoblju kasnoga latena, tj. završnim razdobljima mlađega željeznog doba: sive zdjele s jastučasto zadebljanim obodom (T.1/4), posude sa češljastim vertikalnim ornamentom izvedenim žljebljenjem ili urezivanjem (T.1/5)³, zdjele s ravnom zadebljanom obodnom trakom, ulomci crvenih i smeđih dna finih posuda s tragovima lončarskog kola i prevlakom, siva dna prstenaste profilacije itd.

Dio nalaza je srednjovjekovni (T.1/6,7).⁴ Čini se da je srednjovjekovno naselje postojalo vrlo dugo, jer nalazimo materijal s ranijim karakteristikama (razvijeni srednji vijek, 12-13. st.), ali i materijal s karakteristikama kasnoga predturskog srednjeg vijeka (rubni ulomak oker lonca, iznutra glaziran smeđom glazurom). Ornamentirani su češljastim (T.1/6) ili jednolinijskim valovnicama, ponekad izvedenim žljebljenjem, te snopovima od po nekoliko žljebljenih horizontalnih linija.

2. Novigrad Podravski—Paligačev mlin

Lokalitet smo otkrili 1981. godine. Smješten je s desne strane ceste koja iz Novigrada vodi za Javorovac (jugozapadno od Novigrada), a nalazi se preko puta Paligačevog mlina (od Puškarićevog mlina udaljen je oko 0,5 km). Nešto dalje od lokaliteta skreće cesta za Srdinac. Nalazište je smješteno na malo povišenom terenu uz cestu, ispod brijega.

Nalazi koje smo prikupili ukazuju na rani srednji vijek (T.2/3,4)⁵. Tu su pronađeni još i ulomci crvenkastih (možda su gorjeli?) i sivih lonaca s plitko žljebljenim valovnicama u jednome ili dva paralelna niza, te užljebljenim horizontalnim linijama u više nizova (ponegdje su linije kose). Prema nalazima sudeći, ovo nalazište može se smjestiti u horizont 10-11. stoljeća.

3. Novigrad Podravski—Poljan grad

Drugi srednjovjekovni lokalitet uz cestu iz Novigrada u Javorovac otkrili smo također 1981. god. Od prvoga lokaliteta udaljen je oko 0,5 km, a od Javorovca prema sjeveroistoku oko 0,5 km. Teren je vrlo prostrani plato zapadno iznad zavoja rijeke Komarnice. Umjetno je dotjeran, te djeluje kao da je okomito odsječen: očito je utvrđen koristeći svoj vrlo povoljni prirodni položaj. Njive su vlasništvo »Podravke«, a prije dvadesetak godina tu je bio veliki voćnjak, te je teren bio rigoliran.

Nalazi se prostiru na vrlo velikom području. Uzimajući u obzir povijesne dokumente, narodna predanja te dataciju keramike od 12. do 16. stoljeća (T.1/8-10)⁶, smatramo ovu lokaciju vjerojatnom za ubiciranje srednjovjekovne *Komarnice*, posjeda zagrebačkog biskupa i sjedišta arhiđakonata, po kojemu je čitav podravski kraj od okolice Ludbrega od Podravske Sesveta dobio ime⁷.

4. Delovi—Grede

U blizini Delova ranije su konstatirana dva prostorno povezana lokaliteta: Poljane i Keljače.⁸ Ovima sada pribrajamo lokalitet Grede, smješten uz cestu sjeverno od sela (nadmorska visina 129 m). Grede predstavljaju prirodni dugački brijeg uz cestu prema Hlebinama, a smještene su iznad lokaliteta Poljane (oko 500 m udaljenosti), s kojim su, sudeći prema nalazima nekada bile čvrsto povezane.

Na ovome lokalitetu pronašli smo ulomke keramike koju sasvim pouzdano datiramo u mlađe željezno doba⁹. Uz te nalaze na lokalitetu postoje i ulomci srednjovjekovnoga keramičkog posuđa, koje se prema profilima može datirati u kasni predturski srednji vijek, tj. vrijeme od kraja 14. do u 16. stoljeće (T.2/1,2).¹⁰

B. NEKOLIKO NEOBJAVLJENIH PREDHISTORIJSKIH NALAZA IZ MOSLAVINE

1. Voloderski bregi

Lokalitet se nalazi oko 10,5 km sjeverozapadno od Kutine. Keramika koja se čuva u Muzeju Moslavine u Kutini potječe iz god. 1968—1973, kada su je prikupljali radnici Voloderskog podruma i predali Muzeju. Prema bilješci D. Iveković, god. 1968. ondje je provodeno rigoliranje do dubine 0,90 m. Radnici su primijetili kamenu sjekiru i pet svijetlih mrlja na oranici. D. Iveković provela je malo zaštitno sondiranje i pronašla kulturni sloj debeo 0,35 m.

Dio materijala nije inventiran. Ulomci keramike imaju redovito primjese pijeska, a boja im je siva i crna. Ukupno je sačuvano 25 primjeraka keramike, od čega na bikonične ulomke otpada 12. Tri ulomka bikoničnih zdjela imaju jezičastu aplikaciju (T.2/7,8). Pet primjeraka ornamentirano je kapljicaštim ubodima ili žigosanjem u nizovima, dva primjerka nizovima točkica, ljestvičastim motivom jedan primjerak (T.2/6). Primjerci koji nisu bikonični ornamentirani su vertikalnim linijama urezanim omeđenim ubodima horizontalnim nizovima uboda pri rubu, te iscrtkanim trokutima omeđenim ubodima, kao i motivom vertikalnih »bodljikavih žica«. Od oblika prepoznatljive su bikonične i zaobljene zdjele (T.2/6-8), vjedra, vrčici i šalice. Među kamenim materijalom zastupljeni su nedovršena sjekira s rupom za dršku, tri motike, dva strugala.

Analogije ovomu materijalu ukazuje na kasnu lasinjsku kulturu (naročito ljestvičasti motiv i motiv »bodljikave žice«). Držim da se u ovome slučaju radi o kasnom II-B ili III. stupnju lasinjske kulture¹¹.

2. Donja Paklenica

Na ovome lokalitetu, oko 11 km SZ od Kutine, a u blizini Voloderskih bregi, D. Iveković je iskopala jednu jamu kružnog obli-

ka¹². Prema podacima i crtežima autorice nije jasno o kakvome se materijalu radi¹³, te držim potrebnim upozoriti na materijal u Kutini.

S ovoga mjesta potječe publicirani ornamentirani probušeni disk. Prepoznatljivi oblici posuda su: bikonične i zaobljene zdjele, vrčevi i lonci. Otiscima nokta uz zadebljani rub ornamentirana su dva ulomka keramike, dva ulomka običnim bradavičastim aplikacijama. Dvije drškice su nešto šire i horizontalno tunelasto probušene, a postoji i jedna vertikalna uža drška uobičajenoga izgleda. Osim diska, urezima je ornamentirano još nekoliko primjeraka keramike: ulomak zaobljene posude ornamentiran je oštećenim kazetastim okvirom, bikonični ulomak običnom linijom i rovašenim četverokutima, a jedna zaobljena zdjela vertikalnim linijama omeđenim okruglim ubodima. Među kamenim uloncima nalazimo uglačanu sjekiru-čekić s rupom za dršku, dio sjekire (?) i obični ravni kamen.

Prema karakteristikama materijala jasno je da dio nedvojbeno pripada lasinjskoj kulturi, možda njezinim ranijim stupnjevima. Drugi dio materijala (npr. tunelasta ručkica) ne pripada ovoj kulturi, no zbog male količine nalaza ne možemo donijeti preciznije zaključke.

3. Bosiljevo—Gumnik

Lokalitet se nalazi oko 2,5 km zapadno od Čazme. U Muzeju Moslavine čuvaju se dva rubna ulomka keramičkih posuda. Jedan je dio gruboga lonca s ugnutim gornjim dijelom i otpalom ručkom, te zadebljanim obodom na kojemu se nalazi ornament »vučje šape«. U fakturi se nalazi pijesak i usitnjeni kamen. Drugi ulomak je dio finoga tanjura ili poklopca sa širokim zaravnjenim obodom. Tamnije crvene je boje, u fakturi ima nešto primjesa pijeska. Na zaravnjenom obodu naizmjence se ponavlja dublje urezani motiv cik-cak i vertikalne linije (T. 2/5). Približene analogije ornamentiranome primjerku nalazimo npr. u grobovima kasne panonske inkrustirane keramike u Szeremleu, ali i u najranijem kasnobrončanodobnom materijalu bosanskih gradina.¹⁴ Ipak, uzevši u obzir i današnje stanje istraživanja, držim da ovaj primjerak valja datirati u srednje brončano doba. Precizniji podaci biti će dobiveni tek nakon prikupljanja veće količine nalaza iskapanjem, ili prikupljanja više površinskog materijala.

T—1

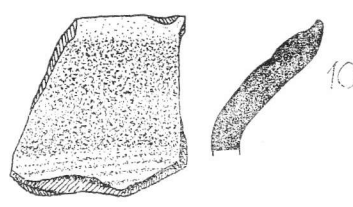
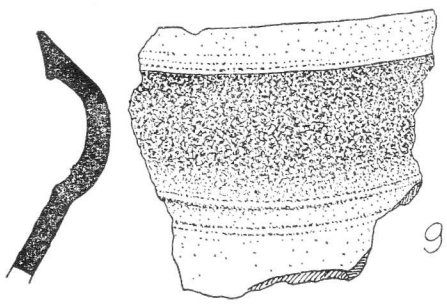
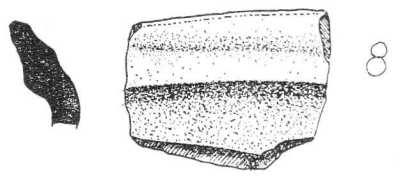
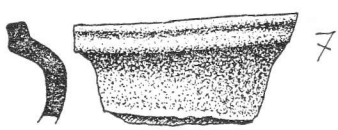
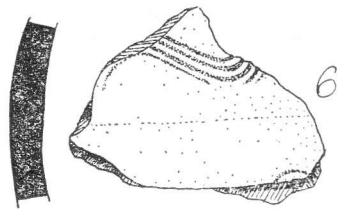
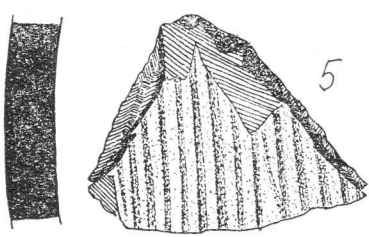
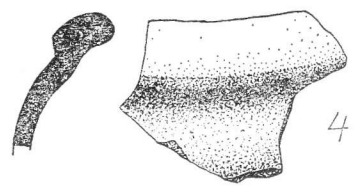
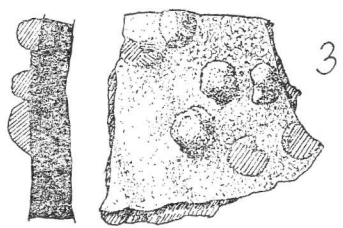
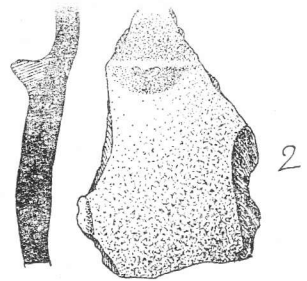
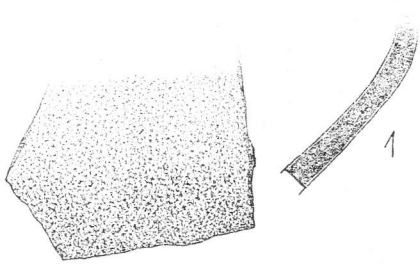
1-7: Virje—Mačkovica; 8-10: Novigrad Podravski—Poljan grad

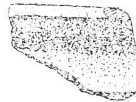
T—2

1-2: Delovi—Grede; 3-4: Novigrad Podravski—Paligačev mlin; 5: Bosiljevo—Gumnik; 6-8: Voloderski bregi

BILJEŠKE

1. Većinu terena zajednički su rekognoscirali Z. Marković i J. Fluksi, obojica iz Muzeja grada Koprivnice. Crteži na T. 1 i T. 2/1—4: J. Fluksi, T. 2/5—8; Z. Marković. Za nalaze iz Moslavine zahvaljujem na dozvoli pregleda i publiciranja materijala Damjanu Lapajneu i Rastku Pražiću, bivšemu i sadašnjem direktoru Muzeja Moslavine iz Kutine-
2. P. Medović, Naselja starijeg gvozdenog doba u jugoslovenskom Podunavlju, Diss. et mon. XXII, Beograd 1978, T. XXII/1—3, T. XXIII/1 (lonci s malim šiljatim aplikacijama), T. CXX/3,14 (zdjele); M. Urleb, Križna gora pri Ložu, Katalogi in monografije 11, Ljubljana 1974, T. 2/5, 6, 18 (zdjele); K. Vinski-Gasparini, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Monografije 1, Zadar 1973, T. 118/12 b (posuda s bubuljičastim barbotinom iz Dalja)
3. J. Todorović, Kelti u jugoistočnoj Evropi, Diss. VII, Beograd 1968, T. XII/5, T. XVI/5, str. 45; N. Majnarić-Pandžić, Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu, Acta Musei Cibalensis 2, Vinkovci 1970, str. 74
4. P. Korošec, Zgodnjesrednjeveška arheološka slika Karantanskih Slovanov, Dela SAZU 21/2, Ljubljana 1979, T. 93/1 (Bled-brdo); slično J. Belošević, Materijalna kultura Hrvata od VII do IX stoljeća, Zagreb 1980, T. LIX/9 (Nin-Ždrijac, grob 132); također I. Mažuran, Osječki zbornik V, Osijek 1956, T. II/9, T. III/2, 7 (12—13. stoljeće!)
5. analogije profilu: P. Korošec, o. c. T. 102/2, T. 105/3 (Ptujski grad, grob 255, 299); V. Souchopová, Přehled výzkumů 1978, Brno 1980, str. 44—45, Obr. 17/3 (Olomučany, 9—11. st.); B. Dostal — J. Vignatiová — A. Šik, Přehled, Brno 1980, str. 29—31, Obr. 14/3 (Břeclav-Pohansko, vjer. 9—10. st.)
6. I. Mažuran, o. c. str. 116—117, T. II/12 a, 14
7. J. Bösendorfer, Crtcice iz slavonske povijesti, Osijek 1910, str. 255—256; B. Mađer, Časti i dobru zavičaja, Zagreb 1937, str. 97 i d., naročito kratki opis lokacije župnika Matije Sumera iz god. 1638 na str. 113; N. Klaić, Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku, Zagreb 1976, str. 280, 570—571, karta zagrebačke biskupije iz god. 1334 na str. 267
8. S. Kolar, Podravski zbornik 76, Koprivnica 1976, str. 106, 112; Z. Marković, Podravski zbornik 80, str. 324 i d.; lokalitet Poljane postojao je u starijemu i mlađemu željeznom dobu, a lokalitet Keljače u ranome (8/9 st.) i razvijenom srednjem vijeku (s mogućnošću kontinuiteta).
9. Z. Marković, Pregled..., Podravski zbornik 81, Koprivnica 1981, T. 8/8
10. I. Mažuran, o. c. str. 117, T. III/20—22
11. Praistorija jugoslavenskih zemalja, III, Sarajevo 1979 (S. Dimitrijević), str. 156—159, Sl. 5/18
12. D. Iveković, Zbornik Moslavine 1, Kutina 1968, str. 362
13. o. c. str. 362—363, sl. 53—56
14. I. Bóna, Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen, AH s. n. II, Budapest 1975, T. 253/18, T. 254/2, 3. T. 257/11, 16 itd.; B. Čović, Glasnik Zemaljskog muzeja n. s. XX, Sarajevo 1965, T. III/12, T. IX/15 f, g, i, T. X/10 itd.

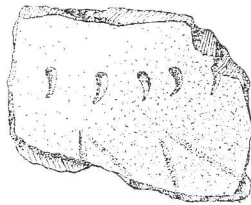




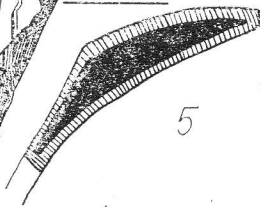
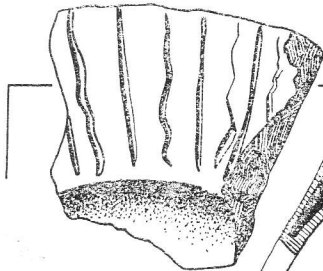
2



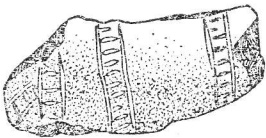
3



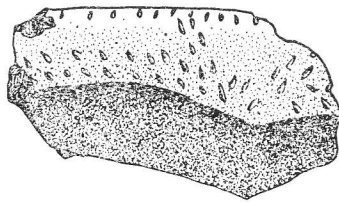
4



5

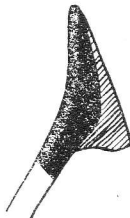
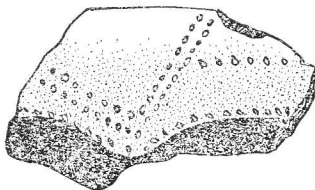


6



7

8



0 5